

H.R.B. 87/014 D

18.06.1987

ADVIES TERZAKE VAN PROBLEMEN VAN VRIJE VESTIGING VAN EN
VRIJE DIENSTVERLENING DOOR BEDRIJFSREVISOREN DIE
ONDERDANEN ZIJN VAN EEN LIDSTAAT VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP

1. Probleemstelling

a. Vestigingsvoorwaarden

(1) De wet van 21 februari 1985 tot hervorming van het bedrijfsrevisoraat en zijn uitvoeringsbesluiten hebben bepaalde voorwaarden gesteld voor de vestiging van bedrijfsrevisoren en het uitoefenen van het beroep van bedrijfsrevisor in vennootschapsvorm. Het E.E.G. verdrag en de richtlijnen tot uitvoering ervan, die de vrije vestiging binnen de Europese Gemeenschap beogen geven thans aanleiding tot betwistingen over deze vestigingsvoorwaarden. De belangrijkste moeilijkheden rijzen in verband met de volgende vestigingsvoorwaarden :

- de vereiste van woonplaats in België
- de vereiste dat alle vennoten van een revisorenvennootschap ten persoonlijke titel lid moeten zijn van het Instituut, of een vergelijkbaar statuut moeten hebben in het buitenland en dat een vennootschap met niet-revisoren onderworpen is aan de steeds herroepbare instemming van het Instituut der Bedrijfsrevisoren.
- de vereiste dat in de maatschappelijke benaming van een vennootschap alleen de namen van natuurlijke personen-vennoten zouden voorkomen en dat geen fantasiebenaming kan worden gebruikt.

b. Dienstverlening

- (2) Bovendien is de vraag gerezen of personen of vennootschappen die geen lid zijn van het Instituut der Bedrijfsrevisoren, maar die als lid van een gelijkaardige instelling in een lidstaat van de Gemeenschap een gelijkwaardige hoedanigheid bezitten, in België als bedrijfsrevisor kunnen optreden zonder lid te zijn van het Instituut der Bedrijfsrevisoren.

2. De vereiste van woonplaats

- (3) De vereiste van woonplaats heeft de vraag doen rijzen of buitenlanders die met uitzondering van woonplaatsvereiste, aan alle voorwaarden voldoen om lid te worden van het Instituut der Bedrijfsrevisoren, door het Instituut mogen geweigerd worden.
- (4) Aangezien het voor bedrijfsrevisoren van Belgische nationaliteit blijkbaar niet vereist is dat zij een woonplaats in België hebben, eens dat zij als lid van het Instituut de eed hebben afgelegd, vermits de wet als vestigingsvereiste stelt de nationaliteit of de woonplaats, is er een discriminatie in de vestigingsvereiste ten aanzien van onderdanen van andere lidstaten van de Gemeenschap die alleen via de vestiging van hun woonplaats in België lid kunnen worden van het Instituut.
- (5) Deze discriminatie kan alleen maar ongedaan worden gemaakt (1) ofwel door de nationaliteitsvereiste te laten vallen (2) ofwel de vereiste van Belgische nationaliteit te vervangen door de hoedanigheid van onderdaan van een lidstaat van de Europese Gemeenschap. Hierdoor zou de discriminatie tussen onderdanen van de lidstaten van de Europese Gemeenschap worden opgeheven. Er zou wel een discriminatie ontstaan ten nadele van niet-onderdanen van de Gemeenschap maar dergelijke discriminatie is niet in strijd met het E.E.G.-verdrag.

- (6) De vraag kan evenwel gesteld worden of het stellen van de woonplaatsvereiste voor de toetreding tot het Instituut der Bedrijfsrevisoren, wel een doeltreffende vestigingsvereiste is en of het niet beter zou zijn als vereiste te stellen dat de bedrijfsrevisor in België een kantoor moet houden van waaruit hij effectief zijn beroepswerkzaamheid uitoefent. Voor de uitoefening van het beroep (betrekkingen met het cliënteel en betrekkingen met het Instituut) is het inderdaad doeltreffender de bedrijfsrevisor te vatten op zijn kantoor. Een probleem zou hierbij kunnen rijzen inzake gewone procedures (arbeidsrecht, burgerlijk recht, enz.) waar de algemene regel is dat de verweerder juridisch alleen kan gevat worden in zijn wettelijke woonplaats.
- (7) Indien deze problemen van procedure een bevredigende oplossing zouden kunnen krijgen, zou het verkieslijker zijn als vestigingsvereisten te stellen :
- (1) onderdaan zijn van een lidstaat van de Gemeenschap
 - (2) in België kantoor houden van waaruit de beroepswerkzaamheid effectief wordt uitgeoefend.
- Teneinde deze problemen op te lossen kan men de buitenlanders die aldus als lid van het Instituut worden erkend verplichten woonst te kiezen in het kantoor van waaruit zij effectief hun beroep zullen uitoefenen, voor alle betwistingen die verband houden met de uitoefening van hun beroep.
- (8) De meest voor de hand liggende vorm van dergelijke aanpassing zou bestaan in een wijziging van art. 4/1° van de wet van 10 juli 1956 op het bedrijfsrevisorat. Evenwel bepaalt art. 4 ter van dezelfde wet dat de Koning de regels vastlegt voor het verlenen van de hoedanigheid van lid van het Instituut der Bedrijfsrevisoren voor die natuurlijke personen die niet hun woonplaats in België gevestigd hebben, wanneer zij in een ander land een hoedanigheid hebben die gelijkwaardig is met deze van bedrijfsrevisor. Op grond van deze bepaling mag men redelijkerwijze veronderstellen dat buitenlanders als leden van het Instituut kunnen worden toegelaten

zelfs indien zij geen woonplaats hebben in België en dat de vereiste van art. 4/1° bijgevolg niet kan worden ingeroepen t.a.v. buitenlanders die een hoedanigheid bezitten die gelijkwaardig is met deze van bedrijfsrevisor.

- (9) Indien de woonplaatsvereiste van art. 4/1° niet geldt voor buitenlanders die een gelijkwaardige hoedanigheid bezitten is het duidelijk dat andere vestigingsvoorwaarden aan buitenlanders moeten worden opgelegd, met name een voorwaarde waardoor de deontologische controle van het Belgische Instituut der Bedrijfsrevisoren op dergelijke buitenlanders mogelijk blijft.

In uitvoering van de Europese verdragen zouden bij Koninklijk Besluit als voorwaarde kunnen worden opgelegd dat de kandidaat (1) onderdaan moet zijn van een lidstaat van de Europese Gemeenschap, (2) in België een kantoor moeten houden van waaruit hij zijn beroepswerkzaamheid effectief uitoefent. Bij dergelijke oplossing zou de wet niet gewijzigd moeten worden.

- (10) Aldus wordt meteen ook het probleem opgelost van de enkele zeldzame gevallen waarin onder de oude wetgeving het Instituut in individuele gevallen was afgeweken van de woonplaatsvereiste en het lidmaatschap van het Instituut was toegekend aan buitenlanders ook indien zij geen woonplaats hadden in België. Het is inderdaad de vraag of personen die reeds lid van het Instituut waren voor het in voege treden van de wet van 21 februari 1985, nog een aanvraag moeten doen en niet gewoon lid van het Instituut kunnen blijven. Onder de nieuwe regeling volstaat het dat zij een kantoor houden in België.

- (11) Deze oplossing laat nog een ongelijkheid bestaan tussen Belgen en onderdanen van andere lidstaten in de Gemeenschap omdat Belgen alleen al op grond van hun nationaliteit kunnen worden toegelaten zonder aan andere voorwaarden (woonplaats, kantoor) te moeten

voldoen. Deze ongelijkheid zal evenwel geen enkele belemmering opleveren voor de ingezetenen van andere landen van de Europese Gemeenschap, om zich in België te vestigen.

3. Dubbel lidmaatschap met een buitenlands Instituut in een andere lidstaat van de Europese Gemeenschap

- (12) De vraag naar de vestigingsvereiste voor onderdanen van andere lidstaten van de Gemeenschap, doet impliciet de vraag rijzen naar de mogelijkheden om tegelijkertijd lid te zijn van meerdere Instituten van bedrijfsrevisoren binnen verschillende landen van de Europese Gemeenschap.

Het dubbel lidmaatschap met buitenlandse beroepsverenigingen kan in principe slechts aanvaard worden op voorwaarde dat de deontologische voorwaarden van de beroepsuitoefening in het buitenland vergelijkbaar zijn met deze in België en op voorwaarde dat voor alle activiteiten die hij uitvoert voor personen die in België op zijn diensten beroep doen, de revisor aan de deontologie van het Instituut der Bedrijfsrevisoren onderworpen blijft.

Teneinde ook in België rekening te kunnen houden met de overtredingen van de deontologie in andere lidstaten, zou er een uitwisseling tot stand moeten komen met betrekking tot de informatie over deontologische overtredingen en sancties tussen de verschillende organisaties die gelast zijn met het deontologisch toezicht op het beroep binnen de Europese Gemeenschap.

4. Beroepsuitoefening door de vennoten

- (13) De vereisten dat alle vennoten in een vennootschap ten persoonlijke titel eveneens erkend moeten zijn als bedrijfsrevisor is een voorwaarde die niet in alle landen van de Europese Gemeenschap wordt gesteld. Nochtans is deze vereiste belangrijk voor de onafhankelijkheid van de vrije beroepsbeoefenaars in vennootschapsverband en ligt zij in België in de traditie van de oudste vrije beroepen (geneesheren, advocaten). Voor die vrije

beroepen waar de vereiste niet werd gesteld (vb. apothekers) is de commercialisatie van het beroep het verste gevorderd en wordt ook de onafhankelijkheid van het professionele oordeel van de beroepsbeoefenaar in de praktijk ook het meest bedreigd.

(14) Aangezien het hier gaat om een fundamentele voorwaarde tot bescherming van de onafhankelijkheid van het beroep kan België deze vereiste inroepen als een regel van openbare orde. Evenwel zijn er andere landen in de Europese Gemeenschap, die niet zo zwaar aan deze vereiste tillen en die niet-beoefenaars van het beroep als vennoot toelaten in professionele vennootschappen. De uiteindelijke beslissing zal waarschijnlijk getroffen worden op het vlak van de Europese Gemeenschap. In afwachting kan het Belgisch Instituut der Bedrijfsrevisoren terecht zijn verbod op vennoten-niet-beoefenaars handhaven.

(15) De vraag is dan hoever de regel van de verplichting tot lidmaatschap van het Instituut ten persoonlijke titel dient te reiken. Indien deze vereiste enige praktische draagwijdte wil hebben, dient het verbod zich uit te strekken niet alleen op de rechtstreekse participaties in professionele vennootschappen, maar ook op iedere vorm van onrechtstreekse participatie via een deelneming door verbonden vennootschappen of via een rechtstreekse of onrechtstreekse deelneming door vennootschappen gevestigd in een land waar de participatie in een professionele vennootschap door niet-beroepsbeoefenaars wel is toegelaten.

5. De benaming van de vennootschap

(16) De regel dat alleen namen van natuurlijke personen beroepsbeoefenaars in de maatschappelijk benaming van de vennootschap mogen voorkomen steunt op de overweging dat de activiteiten van een vrij beroep meer gericht zijn op diensten die een persoonlijk karakter hebben en niet op producten of koopwaren, en dat bijgevolg het naar buitentreden van de naam van de

beroepsbeoefenaar belangrijk is. Zij steunt eveneens op de overweging dat de oprichters en toonaangevende vennoten hun persoonlijke stempel hebben gedrukt op de wijze waarop binnen de vennootschap de beroepswerkzaamheid wordt uitgeoefend.

- (17) Deze regel kan alleen maar gehandhaafd worden wanneer hij consistent wordt toegepast. Dit is thans niet altijd het geval in de praktijk. De problemen van cliënten worden niet uitsluitend en niet altijd behandeld door beroepsbeoefenaars van wie de naam in de maatschappelijke benaming is opgenomen. Bovendien gebeurt het vaak dat in de maatschappelijke benaming namen worden behouden van personen die reeds overleden zijn.
- (18) Indien het Instituut der Bedrijfsrevisoren wenst vast te houden aan de regel dat alleen namen van natuurlijke personen in de maatschappelijke benaming van de vennootschap mogen voorkomen, dient hij te worden verscherpt : alleen de namen van effectieve leden van het Instituut mogen in de maatschappelijke benaming worden opgenomen en bijgevolg dienen de namen van overleden vennoten te worden geschrapt. Op de documentatie die uitgaat van een vennootschap moeten de namen van alle leden vennoten voorkomen. Het zou wenselijk zijn deze regeling over het gebruik van namen op de documentatie die uitgaan van een vennootschap op te nemen in het Inwendig Reglement van het Instituut.
- (19) Ook de regeling van de benaming waaronder een vennootschap mag optreden zal wellicht uiteindelijk haar beslag krijgen in een beleidskeuze van Europees vlak. Aangezien het hier evenwel gaat om een fundamentele beleidskeuze tussen het uitoefenen van een vrij beroep onder de naam van de beroepsbeoefenaars zelf, dan wel onder een algemene naam die eerder de functie vervult van een handelsnaam die niet rechtstreeks verbonden is met de persoon van degenen die het beroep uitoefenen, is het Belgisch Instituut der

Bedrijfsrevisoren gerechtigd in afwachting van een regeling op Europees vlak haar vereiste van het gebruik van de naam van een natuurlijke persoon te handhaven.

6. Vrije dienstverlening

(20) De regel van de vrije en onbelemmerde dienstverlening in de Europese Gemeenschappen roept het probleem op van buitenlandse beroepsbeoefenaars die zonder zich te vestigen in België of lid te zijn van het Belgisch Instituut der Bedrijfsrevisoren vanuit een kantoor in het buitenland het beroep van bedrijfsrevisor zouden willen uitoefenen in België. Dit is vooral van belang voor de grensstreken. Buitenlanders die geen lid zijn van het Instituut worden immers zoals de Belgen niet-leden van het Instituut uitgesloten van de uitoefening van het beroep van bedrijfsrevisor. Zij kunnen wel erkend worden als lid van het Instituut indien zij in het buitenland een vergelijkbare hoedanigheid hebben als die van een Belgische revisor. Wanneer zij evenwel de gelijkwaardigheid niet vragen aan het Instituut worden zij met name van mandaten als commissaris-revisor uitgesloten en kunnen zij evenmin de Belgische titel dragen.

Het voorbehouden van het monopolie van de functie van commissaris-revisor of bedrijfsrevisor voor leden van het Belgisch Instituut der Bedrijfsrevisoren kan evenwel gerechtvaardigd worden omdat vergelijkbare beroepen als bedrijfsrevisor met name de accountants in België eveneens van dit monopolie worden uitgesloten.

Bovendien rijzen er problemen van toezicht en deontologie op buitenlanders die in België het beroep van revisor zouden uitoefenen zonder lid te zijn van het Instituut en zonder hier gevestigd te zijn of hier kantoor te houden.